

Program Rodzina 500 plus po trzech latach funkcjonowania

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

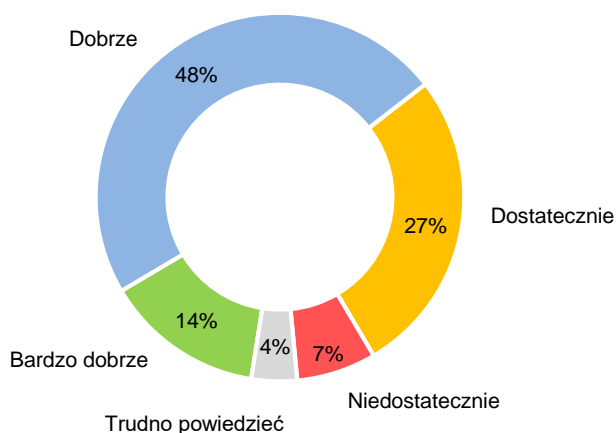
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Pierwszego kwietnia 2019 roku minęły 3 lata, odkąd rząd Prawa i Sprawiedliwości wprowadził program Rodzina 500 plus. Opinie na jego temat badaliśmy po roku funkcjonowania¹, a po dwóch latach sprawdziliśmy, jak zmieniła się sytuacja rodzin². W tym roku pytaliśmy³ zarówno o poparcie dla proponowanych zmian w programie⁴, jak i o odczuwane skutki dotychczasowego kształtu programu Rodzina 500 plus.

Ponad trzy piąte (62%) Polaków ocenia obecną politykę państwa wobec rodziny co najmniej dobrze. Nieco więcej niż co czwarta (27%) osoba uważa, że jest ona dostateczna, a 7% badanych – że niedostateczna.

CBOS

RYS. 1. Stosując skalę ocen od „bardzo dobrze” do „niedostatecznie”, proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) obecną politykę państwa wobec rodziny?

¹ Por. komunikat CBOS „Ocena programu Rodzina 500 plus po blisko roku od jego wprowadzenia”, marzec 2017 (oprac. B. Roguska).

² Por. komunikat CBOS „Sytuacja rodzin w Polsce dwa lata po wprowadzeniu programu Rodzina 500 plus”, kwiecień 2018 (oprac. M. Bożewicz).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (346) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 marca 2019 roku na liczącej 982 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

⁴ Por. komunikat CBOS „Reakcje społeczne na rozwiązania tzw. Nowej Piątki PiS”, marzec 2019 (oprac. B. Roguska, M. Omyła-Rudzka).

Analizując wyniki w dłuższym trendzie, można stwierdzić wyraźny wpływ programu Rodzina 500 plus na ocenę polityki państwa wobec rodziny. Do 2013 roku łącznie odsetek Polaków, którzy dobrze lub bardzo dobrze postrzegali działania prorodzinne państwa, nie przekraczał 16%. Większość badanych oceniała je dostatecznie, a w niektórych latach nawet niedostatecznie. Od 2017 roku widoczna jest istotna poprawa. Udział odpowiedzi „niedostatecznie” sięga maksymalnie 11%, a większość osób chwali poczynania rządu w zakresie polityki wobec rodziny. W tym roku łączny odsetek wskazań odpowiedzi „dobrze” lub „bardzo dobrze” jest najwyższy, odkąd monitorujemy to zagadnienie. Przymuszczalnie ma to związek z zapowiadaniem rozszerzeniem programu na każde dziecko, które popiera 75% Polaków⁵.

TABELA 1

Ludzie różnie oceniają obecną politykę państwa wobec rodziny. Stosując skalę ocen od „bardzo dobrze” do „niedostatecznie”, proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) obecną politykę państwa wobec rodziny?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	IX 1996	II 2000	II 2006	IV 2012	VII 2013	III 2017	V 2018	III 2019
	w procentach							
Dobrze lub bardzo dobrze	11	6	16	9	13	52	49	62
Dostatecznie	47	41	45	33	51	34	35	27
Niedostatecznie	35	46	31	51	32	10	11	7
Trudno powiedzieć	6	7	8	7	4	4	5	4
Średnia na skali od 2 do 5, na której 2 oznacza ocenę niedostateczną, a 5 – bardzo dobrą	2,8	2,6	2,9	2,6	2,8	3,5	3,5	3,7

Szczególnie wysoko politykę państwa wobec rodziny oceniają emeryci i rolnicy (po 73%), respondenci praktykujący religijnie co najmniej raz w tygodniu (71%–73%) oraz badani o poglądach prawicowych (78%). Z kolei najniższe odsetki odpowiedzi „dobrze” lub „bardzo dobrze” notujemy wśród pracujących na własny rachunek (45%), oceniających warunki własnego gospodarstwa domowego jako złe (40%), w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych (38%) oraz identyfikujących się z lewicą (46%) – zob. tabelę aneksową 1.

Hipotezę, że to głównie program Rodzina 500 plus wpływa na ocenę polityki państwa wobec rodziny, potwierdza fakt, że opinie na temat działań prorodzinnych państwa zależą od otrzymywania świadczenia z tego programu. Najbardziej krytycznie politykę państwa wobec rodzin oceniają osoby, które mają dzieci, ale nie otrzymują świadczenia. Wraz ze wzrostem liczby dzieci, na które badani otrzymują świadczenie wychowawcze, rośnie odsetek najwyższych ocen, a spada udział odpowiedzi „niedostatecznie”.

⁵ Por. komunikat CBOS „Reakcje społeczne na rozwiązania tzw. Nowej Piątki PiS”, marzec 2019 (oprac. B. Roguska, M. Omyła-Rudzka).

TABELA 2

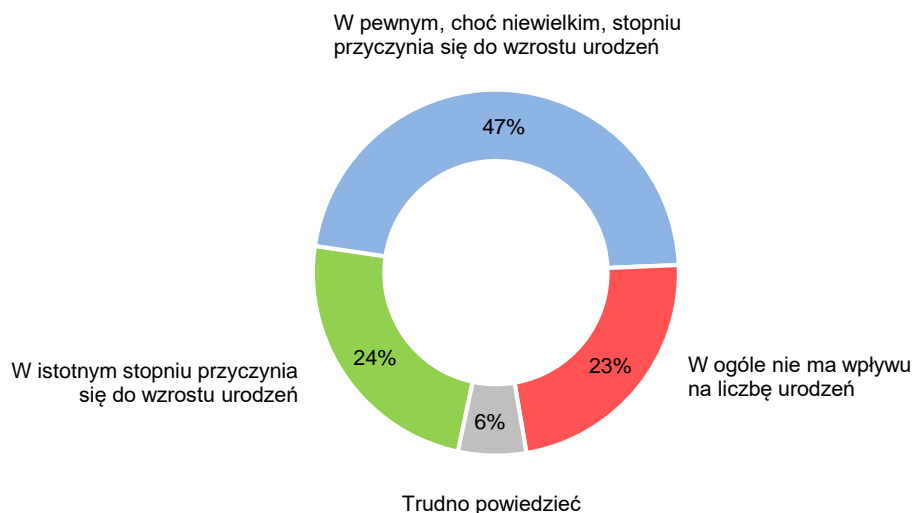
Ludzie różnie oceniają obecną politykę państwa wobec rodziny. Stosując skalę ocen od „bardzo dobrze” do „niedostatecznie”, proszę powiedzieć, jak ocenia Pan(i) obecną politykę państwa wobec rodziny?	Brak dzieci do 18 roku życia pozostających pod opieką respondenta	Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci
Bardzo dobrze	11	6	16	24
Dobrze	55	49	52	50
Dostatecznie	21	33	22	22
Niedostatecznie	7	10	7	4
Trudno powiedzieć	6	2	2	0

SKUTKI PROGRAMU RODZINA 500 PLUS

Po trzech latach funkcjonowania programu zapytaliśmy Polaków, czy, ich zdaniem, przyczynia się on do wzrostu urodzeń w Polsce, czy też nie ma na to wpływu. Prawie co czwarty badany (24%) twierdzi, że program Rodzina 500 plus ma istotny efekt pronatalistyczny. Niespełna połowa Polaków (47%) uważa, że świadczenie wychowawcze w niewielkim stopniu odgrywa tę rolę, a 23% uważa, że w ogóle nie wpływa ono na liczbę urodzeń.

CBOS

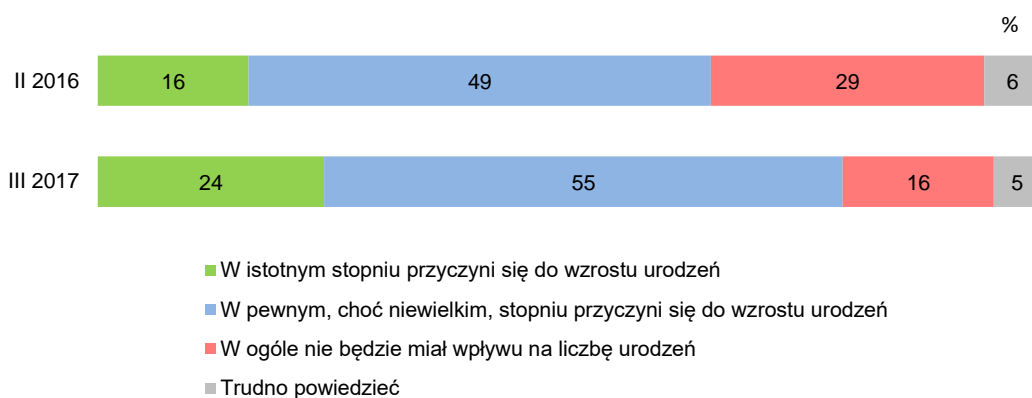
RYS. 2. Trzy lata temu wprowadzono program Rodzina 500 plus. Czy, Pana(i) zdaniem, program ten przyczynia się do wzrostu liczby urodzeń w Polsce, czy też nie ma on wpływu na liczbę urodzeń w naszym kraju?

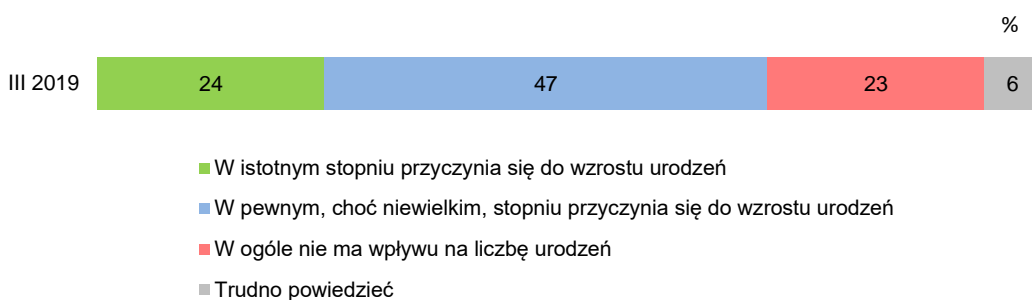
Dotychczas badaliśmy, jak, zdaniem Polaków, program ten będzie oddziaływał na liczbę urodzeń. Zmiana perspektywy czasowej uniemożliwia porównanie wyników wprost, ale pokazuje konfrontację oczekiwań z oceną rzeczywistości. Tuż przed wejściem w życie programu, w lutym 2016 roku, opinie o pronatalistycznym efekcie świadczenia były bardziej sceptyczne (65% osób uważało, że przyczyni się do wzrostu urodzeń). Rok po jego funkcjonowaniu Polacy częściej mieli wrażenie, że program będzie miał wpływ na liczbę urodzeń w naszym kraju (79%). Jednak zapytani, jak po trzech latach oceniają dotychczasowy efekt programu, są już mniejszymi optymistami.

CBOS

RYS. 3. Czy, Pana(i) zdaniem, wejście w życie programu Rodzina 500 plus przyczyni się do wzrostu liczby urodzeń w Polsce czy też nie będzie miało ono wpływu na liczbę urodzeń w naszym kraju?

Trzy lata temu wprowadzono program Rodzina 500 plus. Czy, Pana(i) zdaniem, program ten przyczynia się do wzrostu liczby urodzeń w Polsce czy też nie ma on wpływu na liczbę urodzeń w naszym kraju?

Istotny wpływ programu na wzrost liczby urodzeń częściej niż pozostali dostrzegają najmłodszy badani (41% osób w wieku 18–24 lat) oraz respondenci o najniższym wykształceniu, robotnicy niewykwalifikowani, bezrobotni i ankietowani uzyskujący najniższe miesięczne dochody *per capita* (po 37%). Przekonanie, że świadczenie wychowawcze w dotychczasowym kształcie nie odбиło się na liczbie

urodzeń w Polsce, częściej dzielają mieszkańcy ponadpółmilionowych miast (32%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (37%), pracujący na własny rachunek (42%), osoby niebiorące udziału w praktykach religijnych (41%) i identyfikujące się z lewicą (45%) – zob. tabelę aneksową 2.

Tak jak przed dwoma laty zapytaliśmy respondentów, z jakimi skutkami wprowadzenia programu zetknęli się w swoim środowisku – doświadczyli ich osobiście lub doświadczyły ich osoby, które znają. Zależało nam na tym, aby, na ile to możliwe, odróżnić kontakt np. z medialnymi doniesieniami na temat programu i jego rezultatów od sytuacji, z którymi respondent zetknął się osobiście. Mimo to deklaracje ankietowanych nie pokazują precyzyjnie skali badanych zjawisk (część osób zna osobiście wielu beneficjentów programu, inni natomiast mogą ich nie znać wcale; część wymienionych sytuacji może dotyczyć wielu znanych respondentowi osób i rodzin, inne – tylko jednej), ale postrzegane nasilenie każdego z nich.

Osobiście rodzin ankietowanych najczęściej dotyczy swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi (9%), spędzanie większej ilości czasu z dziećmi (5%) oraz niechętnie reakcje, np. nieprzychylnie komentarze osób niekorzystających ze świadczenia wychowawczego pod adresem korzystających z programu 500 plus (3%). W rodzinach, które ankietowani znają osobiście, najczęściej wskazywanymi skutkami programu jest swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi (30%), znacząca poprawa sytuacji dzieci z ubogich rodzin (25%) oraz niechętnie reakcje otoczenia (19%). Znacznie rzadziej badani spotykali się z takimi efektami ubocznymi programu Rodzina 500 plus, jak niezawieranie formalnego związku małżeńskiego, aby otrzymywać świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko (5%), oraz fikcyjna separacja w celu pomniejszenia dochodu i uzyskania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko (5%).

Ogólnie można powiedzieć, że Polacy częściej obserwują pozytywne niż negatywne skutki programu, choć mimo upływu czasu od wejścia w życie świadczenia dosyć często spotykają się z niemiłymi komentarzami. Ze słyszenia (od znajomych, z mediów) prawie połowa Polaków wie o znaczącej poprawie sytuacji dzieci z ubogich rodzin (49%), a jednocześnie o niewłaściwym sposobie wydatkowania pieniędzy z 500 plus (47%). Skutkiem programu, z którym – w dowolny sposób – zetknął się najmniejszy odsetek osób, jest podjęcie pracy zawodowej przez kobietę (79% badanych nie słyszało o takich przypadkach). Natomiast niemal połowa zetknęła się z przypadkami rezygnacji matki z pracy, w tym 34% zna takie kobiety wyłącznie z mediów lub od znajomych. Co trzeci badany za efekt Rodziny 500 plus uważa podjęcie lub przyspieszenie decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku – 11% zetknęło się z takimi sytuacjami w rodzinach, które zna osobiście, a kolejne 21% zna je z medialnych doniesień lub od znajomych. Co setny ankietowany deklaruje, że podjęcie tej decyzji dotyczy go osobiście.

RYS. 4. Dużo się mówi o różnych pozytywnych i negatywnych skutkach wprowadzenia programu Rodzina 500 plus. Czy zetknął(a) się Pan(i) z następującymi sytuacjami dotyczącymi rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze?

- Tak, dotyczy to mnie osobiście i mojej rodziny
- Tak, zetknąłem(ęłam) się z takimi przypadkami/ sytuacjami w rodzinach, które znam osobiście
- Tak, słyszałem(a)m, wiem o takich przypadkach (np. od znajomych, z mediów), ale nie zetknąłem(ęłam) się z takimi przypadkami/ sytuacjami w rodzinach, które znam osobiście
- Nie, nie słyszałem(a)m o takich przypadkach/ sytuacjach

Badani otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci częściej niż ci, którzy pobierają je tylko na jedno dziecko, doświadczają w swoich rodzinach znaczącej poprawy sytuacji dzieci z ubogich rodzin, poprawy relacji w związku, w małżeństwie, podjęcia lub przyspieszenia decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku, ale także rezygnacji matki z pracy zawodowej oraz fikcyjnej separacji w celu pomniejszenia dochodu. Osoby nieotrzymujące świadczenia wychowawczego na dziecko częściej niż pozostali dostrzegają w rodzinach, które znają osobiście, zmniejszenie wymiaru czasu pracy lub intensywności pracy zawodowej przez rodziców/ opiekunów lub jedno z rodziców/ opiekunów oraz rezygnację matki z pracy zawodowej. Istotnie częściej deklarują także, że w rodzinach, które znają, zetknęli się z przypadkami fikcyjnej separacji w celu pomniejszenia dochodu i uzyskania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko. Brak uprawnienia do otrzymywania świadczenia z programu Rodzina 500 plus przyczynia się zatem do dostrzegania raczej negatywnych niż pozytywnych skutków. Jedynie swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi jest zmianą na plus, którą wśród znajomych rodzin obserwują nieotrzymujący świadczenia wychowawczego.

Osoby niemające dzieci poniżej 18 lat pod swoją opieką rzadziej niż pozostali spotkały się wśród znajomych rodzin z przypadkami fikcyjnej separacji lub niezawierania małżeństwa w celu uzyskania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko. Podobnie często jak badani z innych grup zauważają w rodzinach, które znają osobiście, że program Rodzina 500 plus przyczynił się do spędzania większej ilości czasu z dziećmi, poprawy relacji w związku, małżeństwie, ale także dostrzegają niewłaściwy sposób wydawania pieniędzy z 500 plus. W takim samym stopniu deklarują, że w znajomych rodzinach zetknęły się z przypadkami podjęcia lub przyspieszenia decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku pod wpływem programu Rodzina 500 plus oraz podjęcia pracy zawodowej przez matkę.

Postrzeganie skutków otrzymywania przez rodziny świadczenia wychowawczego wśród różnych typów beneficjentów i nieuprawnionych do korzystania z programu pokrywa się z ogólną oceną polityki państwa wobec rodziny. Najbardziej krytyczni i jednocześnie dostrzegający więcej minusów niż plusów okazują się badani, którzy mają dziecko, ale nie otrzymują świadczenia. Wraz ze wzrostem liczby dzieci, na które respondenci otrzymują świadczenie wychowawcze, rośnie zadowolenie z działań państwa i podkreślanie zalet programu.

TABELA 3

Sytuacje dotyczące osób posiadających pod opieką dzieci do 18. roku życia i korzystających z programu Rodzina 500 plus	Odsetek deklarujących, że zetknęli się z poszczególnymi sytuacjami dotyczącymi rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze	
	Dotyczą one ich osobiście i ich rodzin	Zetknęli się z takimi przypadkami / sytuacjami w rodzinach, które znają osobiście
Swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	33
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	40
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	29	31
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	35	35
Znacząca poprawa sytuacji dzieci z ubogich rodzin		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	27
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	23
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	2	37
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	14	36
Niechętne reakcje, np. nieprzychylnie komentarze osób niekorzystających ze świadczenia wychowawczego pod adresem korzystających z programu 500 plus		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	14
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	17
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	7	27
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	14	24
Spędzanie większej ilości czasu z dziećmi		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	18
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	16
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	13	16
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	16	28
Poprawa relacji w związku, w małżeństwie, w rodzinie osób korzystających ze świadczenia wychowawczego		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	12
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	15
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	4	13
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	8	18
Rezygnacja matki z pracy zawodowej		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	14
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	22
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	1	13
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	8	24
Niewłaściwy sposób wydawania pieniędzy z 500 plus		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	16
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	13
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	0	17
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	0	14
Podjęcie lub przyspieszenie decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	11
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	10
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	0	15
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	6	14
Zmniejszenie wymiaru czasu pracy lub intensywności pracy zawodowej przez rodziców/opiekunów lub jedno z rodziców / opiekunów		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	6
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	13
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	2	7
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	8	8

TABELA 3 cd.

Sytuacje dotyczące osób posiadających pod opieką dzieci do 18. roku życia i korzystających z programu Rodzina 500 plus	Odsetek deklarujących, że zetknęli się z poszczególnymi sytuacjami dotyczącymi rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze	
	Dotyczą one ich osobiście i ich rodzin	Zetknęli się z takimi przypadkami/ sytuacjami w rodzinach, które znają osobiście
Podjęcie pracy zawodowej przez matkę		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	9
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	8
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	4	10
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	4	16
Zatajanie, ukrywanie części dochodów, żeby uzyskać świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	5
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	4
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	0	7
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	0	10
Niezawieranie formalnego związku małżeńskiego, aby otrzymywać świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	2
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	4
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	0	7
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	0	6
Fikcyjna separacja w celu pomniejszenia dochodu i uzyskania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko		
Brak dzieci do 18. roku życia pozostających pod opieką respondenta	-	13
Nieotrzymujący świadczenia wychowawczego na dziecko	-	37
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na jedno dziecko	5	25
Otrzymujący świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci	10	28

W porównaniu z 2017 rokiem Polacy częściej obserwują wszystkie – pozytywne oraz negatywne – badane skutki programu, z wyjątkiem sytuacji podjęcia pracy zawodowej przez matkę, o której choćby z mediów służyło o 10 punktów procentowych mniej osób. Jednak największe wzrosty dotyczą obserwowania ciemnych stron programu: badani częściej dostrzegają niechętnie reakcje otoczenia (o 9 punktów procentowych), niewłaściwy sposób wydawania pieniędzy z programu Rodzina 500 plus (o 7 punktów), fikcyjne separacje (o 7 punktów). Podobny wzrost dotyczy jedynie spędzania większej ilości czasu z dziećmi (o 7 punktów). Osobiście rodzin badanych wszystkie sytuacje mogące być skutkiem świadczenia wychowawczego dotyczą równie często, co w 2017 roku (różnice w granicach błędu statystycznego). W rodzinach, które respondenci znają osobiście, częściej niż po roku funkcjonowania programu Rodziny 500 plus obserwują oni wspólne spędzanie czasu z dziećmi (wzrost o 5 punktów) oraz swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi (4 punkty procentowe). Pozostałe różnice są nieznaczące. Upływ kolejnych dwóch lat nie spowodował zatem szczególnych zmian sytuacji rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze. Wzrost odsetka obserwowanych skutków programu jest wyłącznie rezultatem faktu, że badani częściej słyszą w mediach lub od znajomych o podobnych sytuacjach.

TABELA 4

Czy zetknął(a) się Pan(i) z następującymi sytuacjami dotyczącymi rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze?	rok	w procentach			
		Tak, dotyczy to mnie osobiście i mojej rodziny	Tak, zetknąłem(ęłam) się z takimi przypadkami/sytuacjami w rodzinach, które znam osobiście	Tak, słyszałem(a)m, wiem o takich przypadkach (np: od znajomych, z mediów), ale nie zetknąłem(ęłam) się z takimi przypadkami	Nie, nie słyszałem(a)m o takich przypadkach/sytuacjach
Swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi	2017	8	26	39	28
	2019	9	30	37	25
Znacząca poprawa sytuacji dzieci z ubogich rodzin	2017	2	26	42	30
	2019	2	25	49	25
Niechętne reakcje, np. nieprzychylnie komentarze osób niekorzystających ze świadczenia wychowawczego pod adresem korzystających z programu 500 plus	2017	1	19	31	49
	2019	3	19	38	40
Spędzanie większej ilości czasu z dziećmi	2017	3	11	22	63
	2019	5	16	23	56
Poprawa relacji w związku, w małżeństwie, w rodzinie osób korzystających ze świadczenia wychowawczego	2017	2	13	20	65
	2019	3	15	21	61
Rezygnacja matki z pracy zawodowej	2017	0	12	30	58
	2019	1	14	34	52
Niewłaściwy sposób wydawania pieniędzy z 500 plus	2017	0	14	40	46
	2019	0	14	47	39
Podjęcie lub przyspieszenie decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku	2017	0	9	22	69
	2019	1	11	21	67
Zmniejszenie wymiaru czasu pracy lub intensywności pracy zawodowej przez rodziców/opiekunów lub jedno z rodziców/opiekunów	2017	0	8	20	72
	2019	1	9	21	70
Podjęcie pracy zawodowej przez matkę	2017	0	9	22	69
	2019	2	7	12	79
Zatajanie, ukrywanie części dochodów, żeby uzyskać świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko	2017	0	7	18	75
	2019	0	6	22	72
Niezawieranie formalnego związku małżeńskiego, aby otrzymywać świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko	2017	0	6	18	76
	2019	0	5	24	71
Fikcyjna separacja w celu pomniejszenia dochodu i uzyskania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko	2017	0	6	16	78
	2019	0	5	24	71

Najczęściej wskazywane pozytywne efekty programu Rodzina 500 plus w dotychczasowym kształcie częściej niż pozostali zauważają badani o najniższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym. Połowa z nich osobiście lub w rodzinach, które znają, zaobserwowała swobodniejsze gospodarowanie pieniędzmi. Zdaniem tej grupy przyczyniło się to jednocześnie do spędzania większej ilości czasu z dziećmi i poprawy relacji między małżonkami. Jednak istotnie częściej osoby te zetknęły się z nieprzychylnymi reakcjami otoczenia. Rolnicy również częściej niż pozostali doświadczyli

niemiłych komentarzy, swobodniejszego gospodarowania pieniędzmi oraz znaczącej poprawy sytuacji dzieci z ubogich rodzin, ale nie wyróżniają się na tle ogółu pod względem spędzania większej ilości czasu z dziećmi. Gospodynie domowe istotnie częściej zetknęły się osobiście lub w rodzinach, które znają, ze swobodniejszym gospodarowaniem pieniędzmi, znaczącą poprawą sytuacji dzieci z ubogich rodzin oraz spędzaniem większej ilości czasu z dziećmi, a stosunkowo rzadziej – z niechętnymi reakcjami, np. nieprzychylnymi komentarzami. Emeryci, średni personel, technicy oraz osoby w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych rzadziej niż pozostali dostrzegli w swoich rodzinach lub najbliższym otoczeniu zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki programu. Nie stykali się tak często jak pozostali w swoim otoczeniu z poprawą relacji w związku, małżeństwie, znaczącą poprawą sytuacji dzieci z ubogich rodzin ani spędzaniem większej ilości czasu z dziećmi pod wpływem korzystania ze świadczenia Rodzina 500 plus. – zob. tabele aneksowe.

Program Rodzina 500 plus istotnie przyczynił się do poprawy oceny polityki państwa wobec rodziny. To od momentu jego wprowadzenia większość Polaków docenia działania prorodzinne państwa. W tym roku odsetek osób zadowolonych z polityki wobec rodziny jest najwyższy, odkąd monitorujemy to zagadnienie i przypuszczalnie wynika to z zapowiadanego rozszerzenia programu na każde dziecko. Z analiz wynika, że to osoby, które mają dziecko, ale nie są uprawnione do otrzymywania świadczenia, są najbardziej krytyczne wobec programu Rodzina 500 plus.

Po trzech latach funkcjonowania programu Polacy częściej niż na początku obserwują zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki programu (z wyjątkiem sytuacji podjęcia pracy zawodowej przez matkę). Choć największe wzrosty odsetek badanych, którzy zaobserwowali takie zjawiska, dotyczą ciemnych stron programu – niechętnych reakcji otoczenia, niewłaściwego sposobu wydawania pieniędzy z programu Rodzina 500 plus czy fikcyjnych separacji w celu uzyskania prawa do świadczenia, to obejmują one jedynie przypadki zasłyszane w mediach lub od znajomych. Osobiście rodzin respondentów wszystkie badane sytuacje mogące być skutkiem świadczenia wychowawczego dotyczą równie często, co w 2017 roku. Mimo więc upływu czasu Polacy wciąż dostrzegają, że dzięki temu programowi rodziny swobodniej dysponują pieniędzmi i znacząco poprawiła się sytuacja dzieci z rodzin ubogich, ale także nie milkną nieprzychylnie komentarze pod adresem osób otrzymujących świadczenie.

Opracowała

Marta Bożewicz